

## Oorlogskoorts

L. Polman

**T**sunami, kerst 2004. Tienduizenden internationale journalisten en hulpverleners struikelden in het rampgebied over elkaar heen om de mensen thuis te vertellen hoe ernstig de situatie was. Iedere minuut verschenen nieuwsbulletins met steeds hogere slachtoffercijfers. Een ‘tweede tsunami’ werd voorspeld van doden door epidemieën, want overal lagen dode lichamen. Een roodgekoonde woordvoerder van de *World Health Organization* (WHO) nam plaats voor de CNN-camera’s. Ik dacht nog: die komt ons geruststellen. Die gaat voorlezen uit het zojuist verschenen WHO-boek *Management of Dead Bodies in Disaster Situations* (2004), waarin de organisatie vaststelt dat ‘wetenschappelijk onderzoek het veronderstelde besmettingsrisico van dode lichamen onderuit haalt’. Dat dode lichamen bacteriologische tijdbommen zijn, is een mythe.

Mijn broek zakte af toen het WHO-ventje verkondigde dat er ‘ten minste zoveel doden door epidemieën gaan vallen als door de tsunami zelf’. Nog eens 230.000 doden dus, minimaal.

Het was wereldnieuws. In de uren en dagen die volgden landden duizenden internationale medische teams in het gebied om de ‘tweede tsunami’ te helpen voorkomen. Wat ze nodig hadden in Azië was geld, materieel en materiaal om de troep op te ruimen en nieuwe huizen te bouwen. Wat ze kregen waren artsen in een strijd tegen epidemieën waarvan ze wisten dat die niet zouden komen.

Het was de druk van de media, zegt *Médecins sans Frontières* (MSF) in het in juli 2011 verschenen MSF-rapport *Humanitarian Negotiations Revealed*. Voormalig MSF-directeur Rony Brauman, thans hoofd van de MSF-onderzoeksafdeling in Parijs, kijkt erin terug op de dagen dat één van zijn artsen met twaalf artsen van andere internationale hulporganisaties om één Indonesische patiënt stond te dringen. Terugtrekken uit tsunami-gebied omdat er te weinig werk was, durfde MSF niet goed; voordat je het weet stond je in de krant als harte-loos en laf.

De kern van het probleem, zegt Brauman, is dat hulpverleners samen met journalisten doen alsof een natuurramp eigenlijk oorlog is. De totale vernietiging, de enorme slachtofferaantallen en de uitzichtloze ontredde die ze vanuit rampgebieden voor ons schetsen gaan alleen op voor oorlogen. Oorlogen doen bevolkingen op de vlucht slaan, ze vernietigen moraal en moreel en verpulveren infrastructuur. Maar oorlogen duren vaak jaren; natuurrampen meestal maar een paar seconden. De vernietiging is navenant beperkt. Dat binnen uren na een aardbeving of tsunami vaak al duizenden lokale artsen en verpleegkundigen aan het werk zijn om mensenlevens te redden, dringt niet tot ons door: wij zien het onderscheid tussen helpers en slachtoffers niet. De ‘vluchtelingenkampen’ in tsunami-gebied? Vanuit Sri Lanka kregen we steeds dezelfde paar honderd mensen in tenten voorgeschoteld, volgens Brauman. Ze wilden zo dicht mogelijk bij hun ondergelopen landjes blijven. Het getroffen gebied in Sri Lanka was slechts 50-300 meter breed; de ‘vluchtelingen’ zaten dus nooit verder dan een paar minuten lopen van het normale leven vandaan.

Brauman ergert zich ook aan de altijd terugkerende persberichten van UNICEF over weesjes die rondzwerven door rampgebieden, bejaagd door kinderprostitutie-netwerken. Natuurlijk zijn er kinderen die hun ouders kwijtraken, zegt hij, maar die worden niet aan hun lot overgelaten. Oorlogen rukken familieverbanden uit elkaar; een aardbeving niet.

Dat ook bij natuurrampen legers zich steeds vaker met de hulpverlening bemoeien helpt de beeldvorming ook niet, zegt Brauman. Voordat je het weet staat de *civmil*-samenwerking onder commando van een of andere generaal en sta je als civiele medische hulpverlener koortsachtig ledematen te amputeren. Want dát is de meest tragische constatering van MSF over de oorlogssfeer bij rampen: na natuurrampen worden onnodig veel amputaties verricht. Amputeren is wat oorlogsartsen in ongewisse oorlogsnoodsituaties doen, als wonden door kogels of granaatscherven dreigen te infecteren. Oorlogsartsen móeten dan radicaal te werk gaan. Maar een natuurramp is géén *Blitzkrieg*. Een been dat klemzat na een aardbeving verdient een behoudender benadering dan die met een zaag. ■

\* Linda Polman is freelance journalist en auteur van onder meer *De Crisis-karavaan. Achter de schermen van de noodhulpindustrie*.